

GENERALADVOKATEN

Postboks 651 Sentrum, 0106 OSLO

Telefon 22 70 87 50 - Mil 510 5681 - Telefax 22 41 94 54

E-mail: post@generaladvokaten.no<http://www.generaladvokaten.no>

Vår referanse

0642/2008/GA/AV/730.1

Dato

26. november 2008

Deres referanse

2008/01335-5/FD I 4/BFY

Det kongelige forsvarsdepartement,
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

Gjenpart: Justisdepartementet
Vernepliktsverket
KANORD
KASØR

FORSVARSDEPARTEMENTET	
SAKNR. 08/01335-	13
27 NOV 2008	
ARBEID	000 - spmp
KASSEREG. 1	
KASSEREG. 30	
BEV. 3	

**HØRING – FORSLAG TIL ENDRINGER I LOV OM VERNEPLIKT
(VIDEREUTVIKLING AV SESJONSORDNINGEN OG INNFORING AV
SESJONSPLIKT FOR KVINNER)**

Det vises til departementets høringsbrev av 17. oktober 2008 med vedlegg.

Saken gjelder innføring av todelt sesjon og av sesjonsplikt for kvinner. Man tenker seg også noen mindre lovtekniske endringer i andre bestemmelser i vernepliktsloven.

Todelt sesjon

Generaladvokaten anser dette som et rasjonaliseringstiltak, ved at man forut for innkalling til fysisk fremmøte i sesjonslokale innhenter opplysninger gjennom en egenerklæring over nettet. Dette synes å ha likheter med den forsøksordningen man hadde i 1993 med "fjernsesjonering", men som ikke viste seg vellykket. Dette behøver ikke å være til hinder for at den ordningen som man nå tenker seg, kan bli vellykket. Under enhver omstendighet er dette noe som Generaladvokaten ikke har noe grunnlag for å uttale seg imot.

Generaladvokaten vil imidlertid advare mot at det i den proposisjonen som skal skrives legges stor vekt på at det er de "mest motiverte" som skal innkalles til sesjon (og eventuelt senere til tjeneste). Tidligere uttalelser i den retning fra Forsvarsdepartementets side har vært brukt for alt det er verd av forsvarere i saker om unnlatt fremmøte til militærtjeneste. Det ligger i sakens natur at de mindre motiverte er overrepresentert blant dem som ikke møter, og de vil gjerne fremføre til sitt forsvar at de ikke skulle vært kalt inn, fordi de ikke er motivert. Selv om et slikt argument ikke er rettslig holdbart, bidrar det til unødig støy i sakene, og har antagelig vært en medvirkende årsak til at straffutmålingspraksis i fraværssaker fikk en dreining i mildere retning. På denne måten er fokusering på motivasjon egnet til å undergrave vernepliktsordningen.

Hvis man derimot for eksempel skriver at høy motivasjon er en faktor som det kan legges vekt på i tvilstilfelle, eller at motivasjon i noen grad kan telle i vurderingen av hvem som anses mest skikket, vil man ikke på samme måte risikere å få det brukt mot Forsvaret som argument i saker om uteblivelse fra tjenesten.

Sesjonsplikt for kvinner

Generaladvokaten anser dette for å være et i første rekke politisk spørsmål, og har ingen kommentarer til realiteten.

I og med at sesjonsplikt ikke er innarbeidet i bevisstheten som noen selvfølge for kvinner, er det nokså sannsynlig at man vil få en god del tilfeller av unnlatt fremmøte. Saker om unnlatt fremmøte til sesjon er ikke militære straffesaker etter loven, men har i en del tilfeller blitt overlatt til krigsadvokater av den sivile påtalemyndighet for aktorat, fordi de i sin struktur er nokså lik saker om unnlatt fremmøte til militærtjeneste og krever den samme kompetanse på vernepliktsforhold.

Generaladvokaten har fått opplyst fra Vernepliktsverket at man allerede i dag har et betydelig antall uteblivelser fra sesjon, og at disse sakene har lav prioritet hos politiet. Hvis sesjonsplikten skal innebære noen realitet, både for menn og for kvinner, må den håndheves på en eller annen måte. Generaladvokaten mener at det er grunn til å frykte for at de nåværende problemer med manglende fremmøte til sesjon og mangelfull håndhevelse av møteplikten vil bli mangedoblet ved innføring av sesjonsplikt for kvinner. Dette er ikke noe argument mot å innføre sesjonsplikt for kvinner, men en konsekvens man må være forberedt på å møte. Jeg nevner i den forbindelse at det etter Vernepliktslovens § 49 er en relativt alvorlig forbrytelse om man ikke bare uteblir fra sesjon, men ved å utebli ”søker å unndra seg utskrivning”. En straffesak mot en kvinne etter denne bestemmelsen vil representere noe prinsipielt nytt.

Under forutsetning av at håndhevelsesregimet ikke endres og at politiets prioritering av de ordinære tilfellene av uteblivelse fra sesjon forblir konstant, må sesjonsplikt for kvinner forventes å medføre en viss, men ikke stor, merbelastning for krigsadvokatene i form av saker som blir oversendt til krigsadvokatene for aktorat fra den sivile påtalemyndighet. Under de nåværende anstrengte forhold mht. bemanning etter at ordningen med vernepliktige jurister bortfalt, arbeider krigsadvokatene på kapasitetsgrensen, og det er ikke uten videre gitt at man vil klare å holde unna for eksisterende saksmengde, enn si absorbere nye saker.

Det viktige spørsmålet er imidlertid om man vil benytte anledningen til å sette alvor bak plikten til å møte på sesjon. Generaladvokaten tar for gitt at det ikke er noen utsikt til at denne type saker kommer til å få noen prioritert status hos politiet, i konkurranse med diverse volds- og vinningskriminalitet, overgrep mot barn mv. Sakene bør derfor forfølges av et spesialisert organ – i praksis peker Militærpolitiet og Den militære påtalemyndighet seg ut. Dette vil i så fall kreve en endring i straffeprosesslovens tiende del.

Generaladvokaten har tidligere foreslått at Straffeprosessloven § 463 endres med sikte på at militærpersoners overtredelser av Vernepliktsloven og Heimevernsloven behandles som militær straffesaker. En slik endring vil imidlertid bare dekke manglende svar på innkalling mv. for personer som allerede er innrullert. Hvis Militærpolitiet skal kunne etterforske og krigsadvokatene utstede forelegg eller ta ut tiltale for unnlattelse av å møte til sesjon, må Straffeprosessloven § 463 endres som nevnt, men uten at begrensningen til militærpersoner tas med.

Spørsmålet om utvidelse av Militærpolitiets og Den militære påtalemyndighets saklige virkeområde til å omfatte sivilpersoners overtredelse av Vernepliktslovens bestemmelser om pliktig oppmøte til sesjon, kan ha politiske sider. En effektiv håndhevelse vil også ha ressursmessige sider, i prinsippet uavhengig av hvem som skal stå for håndhevelsen. Generaladvokaten vil anbefale at Forsvarsdepartementet vurderer disse sidene, og foreslår at man i samarbeid med Justisdepartementet utvirker lovendringer som angitt ovenfor, med sikte på en effektiv håndhevelse av plikten til å møte på sesjon, både for menn og for kvinner.

Lovtekniske endringer

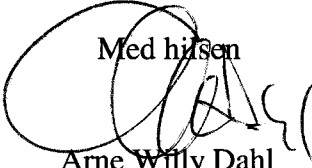
Generaladvokaten har merket seg at man i utkastets § 20 har definert utskrivingsbegrepet slik at det omfatter innrulling og klassifisering. Dette anses som en stor fordel. I Rt. 2005 s. 1775, som gjaldt unnlatt fremmøte til sesjon, ga Høyesterett en uttalelse utenom anken om rekkevidden av vernepliktsloven § 49, som rammer "den som ... søker å undra seg utskrivning eller tjeneste i Forsvaret...".

Høyesterett uttalte i et "obiter dictum" uten at spørsmålet hadde vært prosedert, at det med "utskrivning" i vernepliktsloven § 49 siktes til fordeling på forskjellige forsvarsgrener, våpenarter mv. (pkt. 31) Dette er ikke aktuelt for en person som klart oppfyller vilkårene for å bli fritatt for militærtjeneste av overbevisningsgrunner. Han kan derfor ikke straffes for overtredelse av vernepliktsloven § 49, men eventuelt etter § 48 nr. 2, mente Høyesterett (pkt. 35).

Strafferammen etter § 48 er bøter og skyldkravet uaktsomhet, mens strafferammen etter § 49 er fengsel fra 3 måneder til 2 år, dvs. den samme som for uteblivelse fra militærtjeneste i hensikt aldeles å unndra seg sin militære tjenesteplikt (militær straffelov § 35).

Konsekvensen av Høyesteretts syn er at en militærnekter som uteblir fra sesjon fordi han nekter å underkaste seg de nødvendige legebedømmelser mv. for å fastslå tjenestedyktighet, bare kan straffes med bøter hvis han har en overbevisning som kvalifiserer til fritak etter militærnekterloven. Dette har den uheldige side at innholdet i overbevisningen får avgjørende betydning for straffutmålingen. Dermed er man i praksis tilbake til noe som ligner den ordningen som ble avskaffet ved Militærnekterloven av 1965, dvs. at en prøvelse av innholdet i en militærnekters overbevisning skal være et sentralt element i en straffesak.

Generaladvokaten er meget godt fornøyd med at utskrivingsbegrepet blir definert i lovteksten på en måte som er i samsvar med Generaladvokatens (og Vernepliktsverkets) syn. På den måten kan man unngå de problemer som Høyesteretts syn slik det kom til uttrykk i nevnte dom, medfører.

Med hilsen

Arne Willy Dahl
generaladvokat